

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาถึงความแตกต่างทางความคิดเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีไทยในชนบท โดยใช้การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นตัวแปรอิสระ (independent variables) และจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีที่สมรสแล้วเป็นตัวแปรตาม (dependent variables) รวมทั้งได้นำเอาปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมมา เป็นตัวแปรเงื่อนไข (conditioning variables) เพื่อดูว่าภายใต้เงื่อนไขของปัจจัยเหล่านี้ มีผลทำให้ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

การศึกษารุ่นนี้อาศัยข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย และการวางแผนครอบครัวในประเทศไทย พ.ศ. 2522 ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการศึกษารุ่นนี้ใช้ข้อมูลบางส่วน of โครงการมาทำการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนกับจำนวนบุตรที่ต้องการ

ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่มีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมากจะมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อย นั่นคือ มีความสัมพันธ์ในการกลับกัน กล่าวคือ สตรีที่มีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมากมีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.04 คน และสตรีที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนปานกลางและน้อยมีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.46 และ 3.82 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 6) ทั้งนี้ก็อาจเป็นเพราะว่าเมื่อสตรีสามารถเปิดรับสื่อมวลชนได้จำนวนมากขึ้นก็ทำให้สตรีผู้นั้นสามารถรับข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนั่นก็หมายความว่า เป็นสิ่งที่ทำให้สตรีผู้นั้นมีความทันสมัยมีทัศนคติใหม่ ๆ ในการใช้สิ่งเหล่านี้ มาประกอบการตัดสินใจ การกระทำ และเป็นแนวทางในการคว่เนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ซึ่งจำนวนบุตรที่ต้องการก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นผลมาจากดัชนีสื่อมวลชนที่สตรีเปิดรับ ซึ่งในส่วนนี้ก็ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การเปิดรับสื่อมวลชนของสตรีที่สมรสแล้วมีความสัมพันธ์ในทางกลับกันกับจำนวนบุตรที่ต้องการ

2. ดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชน จำนวนบุตรที่ต้องการ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม และประชากร

เมื่อนำตัวแปรเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร อันได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้สามี อายุ อายุแรกสมรส สถานที่ทำงาน จำนวนบุตรในปัจจุบัน และทัศนคติต่อการคุมกำเนิด เพื่อทำให้ได้เห็นความสัมพันธ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พบว่า

2.1 ระดับการศึกษา พบว่า สตรีที่มีระดับของดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก และมีระดับการศึกษาสูง เป็นผู้ที่มิบุตรที่ต้องการน้อย กล่าวคือ สตรีที่มีระดับการศึกษาสูง (ป.5 ขึ้นไป) และมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 2.73 คน ในขณะที่สตรีที่มีระดับศึกษาน้อย (ไม่ได้เรียน-ป.3) มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 4.41 คน (ตารางที่ 7) ทั้งนี้เพราะสตรีที่มีระดับการศึกษาสูงและมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น มีแนวโน้มยอมรับสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น และมีความคิดเห็นที่ทันสมัยมากขึ้นกว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับต่ำ

2.2 รายได้ พบว่า สตรีที่มีสามีรายได้สูง และมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้นเป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อย กล่าวคือ สตรีที่มีรายได้ของสามีสูง (20,000 บาทต่อปีขึ้นไป) และมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.20 คน ในขณะที่สตรีที่มีรายได้ต่ำ (ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อปี) มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.87 คน (ตารางที่ 8) ทั้งนี้เพราะรายได้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยเสริมให้สตรีสามารถครอบครองสื่อมวลชนได้มากขึ้นและสามารถได้รับข่าวสารความรู้ได้มากยิ่งขึ้นจากสื่อมวลชนนั้น

2.3 สถานที่ทำงาน พบว่า สตรีที่ทำงานนอกบ้านและมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น สตรีกลุ่มนี้มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อย กล่าวคือ สตรีที่ทำงานนอกบ้านและมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.17 คน ในขณะที่สตรีที่ทำงานในบ้าน และมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 4.37 คน (ตารางที่ 9) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่สตรีทำงานนอกบ้าน เป็นโอกาสที่ทำให้สตรีสามารถสัมผัสหรือติดต่อกับโลกภายนอกได้ดีกว่าสตรีที่ทำงานในบ้าน การทำงานนอกบ้านทำให้สตรีที่มีโอกาสรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าและเมื่อประกอบกับดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนก็ยังทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องของจำนวนบุตรที่ต้องการ

2.4 อายุของสตรี พบว่า อายุของสตรีและดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนทำให้ความคิดของจำนวนบุตรที่ต้องการไม่แตกต่างกันมากนักจนเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในแต่ละกลุ่มของสตรีที่เปิดรับสื่อมวลชนในทุกระดับ และพบว่าในแต่ละระดับอายุไม่ได้ให้ค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตร

ที่ต้องการได้แตกต่างกันชัดเจนนัก แต่ก็ยังพบว่าสตรีที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า 25 ปี) และมีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก เป็นผู้ที่มีย่านวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่อายุมาก (45 ปีขึ้นไป) และมีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย กล่าวคือ มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 2.27 คน และ 2.87 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 10)

2.5 อายุแรกสมรส พบว่า สตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงขึ้น มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยลง และเมื่อพิจารณาาร่วมกับดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนก็พบว่า สตรีที่ดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น และมีอายุแรกสมรสสูงขึ้น มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีอายุแรกสมรสต่ำ และดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย กล่าวคือ 2.37 คน และ 2.91 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

2.6 จำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน พบว่า ในทุกกลุ่มของสตรีที่มีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนระดับต่าง ๆ จำนวนบุตรที่ต้องการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน กล่าวคือ ยิ่งสตรีมีจำนวนบุตรในปัจจุบันมาก (6 คนขึ้นไป) มีจำนวนบุตรที่ต้องการมากกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรในปัจจุบันน้อย (0-1 คน) คือ 3.77 คน และ 2.93 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

2.7 ทศนคติต่อการคุมกำเนิด พบว่า ในทุกกลุ่มของสตรีในแต่ละระดับของดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชน พบว่า สตรีที่เห็นด้วยกับการคุมกำเนิดจะมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับการคุมกำเนิด และเมื่อพิจารณาจากดัชนีจากเปิดรับสื่อมวลชนกับทัศนคติการคุมกำเนิด ก็พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่องของจำนวนบุตรที่ต้องการระหว่างสตรีที่มีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนมาก และเห็นด้วยกับการคุมกำเนิดกับสตรีที่มีดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนน้อย และไม่เห็นด้วยกับการคุมกำเนิด กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีย่านวนบุตรที่ต้องการ 3.01 คน และ 4.68 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

โดยสรุปแล้วเมื่อนำปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมมาร่วมพิจารณา กับดัชนีการเปิดรับสื่อมวลชนก็พบความแตกต่างของจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ กับจำนวนบุตรที่ต้องการของสตรีที่สมรสแล้ว

การศึกษาในส่วนนี้ได้เลือกเอาสื่อมวลชนบางประเภทมาศึกษาโดยใช้ความถี่ในการเปิดรับสื่อแต่ละประเภทว่าทำให้จำนวนบุตรที่ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

3.1 วิทยู ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลายมากที่สุด และเป็นสื่อที่สตรีเปิดรับมากที่สุด ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่มีความดีในการเปิดรับวิทยูสูงมีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่าสตรีที่มีความดีในการเปิดรับวิทยูปานกลางและน้อย กล่าวคือ มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.51 คน 3.60 คน และ 3.72 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

3.2 หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนที่มีจำนวนผู้เปิดรับไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยู เพราะการเปิดรับหนังสือพิมพ์ผู้เปิดรับจำเป็นต้องอ่านหนังสือหรือต้องเป็นคนมีระดับการศึกษาพอสมควร แต่การศึกษาครั้งนี้กลับพบว่าจำนวนบุตรที่ต้องการที่น้อยที่สุดกลับเป็นคำตอบของผู้ที่มีความดีในการเปิดรับหนังสือพิมพ์ปานกลาง กล่าวคือ สตรีที่มีความดีในการเปิดรับหนังสือพิมพ์ปานกลางมีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.02 คน ในขณะที่ผู้ที่มีความดีในการเปิดรับหนังสือพิมพ์มากและน้อย มีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.29 คน และ 3.45 คน ตามลำดับ สำหรับสตรีผู้ที่มีความดีในการเปิดรับปานกลางเป็นผู้มีความคิดทันสมัยหรือมีความรู้มากกว่าสตรีกลุ่มอื่น จากความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่าการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์มากหรือในควมดีระดับอื่น ๆ ไม่ได้หมายความว่าสตรีเหล่านั้นมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ทางด้านประชากรหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว หรืออ่านข่าวคราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของข่าวสารบันเทิงที่ไม่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวหรือการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและอาจจะขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของสตรีผู้นั้นด้วย

แต่เมื่อนำเอาปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม เข้ามาพิจารณา ร่วมเพื่อดูความแตกต่างในรายละเอียดต่าง ๆ จากตารางที่ 23 ถึงตารางที่ 29 ก็ยังคงสรุปได้ว่า สตรีที่มีความดีในการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์มาก เป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อยกว่า สตรีที่มีความดีในการเปิดรับหนังสือพิมพ์น้อย ตามความแตกต่างทางฐานะ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร

3.3 โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดในการเปิดรับอยู่บ้างเหมือนกับ การอ่านหนังสือพิมพ์ กล่าวคือ โทรทัศน์มีราคาค่อนข้างแพงกว่าสื่อชนิดอื่น และการเปิดรับโทรทัศน์ ก็ขึ้นอยู่กับว่ามีไฟฟ้าเข้าถึง และพื้นที่ตั้งของชุมชนด้วยว่าสามารถรับคลื่นโทรทัศน์ได้หรือไม่ ในการศึกษานี้ข้อมูลจากผู้ที่สามารถชมโทรทัศน์ได้ยังมีจำนวนไม่มากนัก (295 คนจาก ตารางที่ 30) เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของผู้เปิดรับสื่อประเภทอื่น ผลการศึกษาพบเช่นเดียวกับ

การเปิดรับหนังสือพิมพ์ คือ ผู้ที่มีความถี่เปิดรับโทรทัศน์ปานกลางกลับมีจำนวนบุตรน้อยที่สุด และสตรีที่มีความถี่ในการดูโทรทัศน์มาก และน้อยมีจำนวนบุตรที่ต้องการ 3.51 คน และ 3.20 คน ตามลำดับ

และเมื่อนำเอาปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม มาร่วมพิจารณาเพื่อ ดูความแตกต่างในรายละเอียดจากตารางที่ 30 ถึงตารางที่ 37 พบว่าค่าเฉลี่ยของจำนวนบุตร ที่ได้มาก่อนข้างแปรปรวน ไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ทั้งนี้ที่สำคัญก็คือ การศึกษาครั้งนี้ยังขาด ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ หรือประเภทของรายการโทรทัศน์ที่สตรีเหล่านี้เปิดรับ และกลุ่มสตรีเหล่านี้ก็อาจจะมีการเปิดรับสื่อประเภทอื่น ๆ อีกด้วย ซึ่งทำให้ค่าเฉลี่ยของ จำนวนบุตรที่ต้องการค่อนข้างแปรปรวน เมื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับความถี่ในการเปิดรับโทรทัศน์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้านี้ได้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตายและการคุมกำเนิดของประเทศไทย ปี 2522 ซึ่งเป็นโครงการที่เก็บข้อมูลในหลาย ๆ ด้าน อย่างกว้าง ๆ พร้อมกัน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงได้ภาพออกมาอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะ การศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนยังขาดความสมบูรณ์เกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งถ้ามีการศึกษาต่อไปให้ละเอียดลึกซึ้งกว่านี้ก็ควรจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย เช่น

1. เนื้อหาและประเภทของข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่สตรีเปิดรับว่าเป็นเนื้อหาในด้านใด และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือไม่
2. ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ ซึ่งหมายถึง จำนวนช่วงระยะเวลาที่สตรีผู้นั้นเปิดรับสื่อ เช่น นานกี่ชั่วโมงในแต่ละวัน
3. ประเภทของสื่อ หมายถึง สื่อประเภทต่าง ๆ ที่สตรีผู้นั้นสามารถเปิดรับได้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะในบางครั้งสื่อแต่ละชนิดจนเข้าถึงผู้รับไม่เท่ากัน และเสนอข่าวสารได้ไม่เท่ากัน เช่น วิทยุสามารถฟังได้เฉพาะเสียง แต่โทรทัศน์มีภาพประกอบที่เคลื่อนไหวได้ เป็นต้น
4. น่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ด้วยว่า ประเภทไหนมีอิทธิพลต่อความคิดต่าง ๆ หรือในเรื่องจำนวนบุตรของสตรีได้ดีกว่า

5. ต้องมีการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งว่ามีปัจจัยอะไรแน่ที่ทำให้เกิดความแตกต่างเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ดอง เป็นปัจจัยสื่อมวลชนหรือมีปัจจัยอื่นอีกที่เกี่ยวข้อง

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาคั้งนี้ผลจากการศึกษาส่วนหนึ่งของการนำไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนการวางแผนเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชน เพื่อการเผยแพร่แนวความคิดทางด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้ก็สรุปได้แล้วว่าการที่สตรีไทยในชนบทสามารถเปิดรับสื่อมวลชนได้มากชนิด เป็นผู้ที่มีความคิดเห็นทันสมัยโดยการศึกษาคั้งนี้ได้สะท้อนออกมาในเรื่องของจำนวนบุตรที่ต้องการโดยพบว่าสตรีที่มีการเปิดสื่อมวลชนได้มากชนิดคือผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อย

ดังนั้นในการวางแผนเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนในการพัฒนาความรู้ และคุณภาพของประชากรของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ สมาคมวางแผนครอบครัวหรือหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐบาลและเอกชนควรจะสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ ให้เข้าถึงประชากรให้มากยิ่งขึ้น สื่อบางสื่อ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ควรจะส่งเสริมให้สื่อเหล่านี้เข้าถึงประชาชน โดยให้บริการด้านนี้มากยิ่งขึ้น เช่น จัดบริการฉายภาพยนตร์โดยหน่วยงานราชการเป็นประจำ สร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านหนังสือให้มากขึ้น เป็นต้น สื่อบางสื่อก็อาจมีข้อจำกัดในตัวของมันดังกล่าวมาแล้ว ก็ควรรับแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะทำให้ประชาชนสามารถเปิดรับสื่อได้เพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาคั้งนี้ได้พบแล้วว่า สตรีไทยในชนบทที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนได้มาก คือผู้ที่มีจำนวนบุตรที่ต้องการน้อย ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้สตรีในชนบททั้งประเทศได้มีโอกาสเปิดรับสื่อได้มากขึ้น ก็อาจจะส่งผลไปสู่ แนวความคิดที่ทันสมัยในการจำกัดขนาดครอบครัวของตัวเองให้เล็กและเหมาะสมกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมของตนเอง และนำไปสู่เป้าหมายของการมีจำนวนประชากรที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต